

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

CYPERN – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 15 maj 2021

I. SAMMANFATTNING

Republiken Cypern (hädanefter Republiken) är en parlamentarisk demokrati med fria och regelbundna val. Respekten för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer är god.

Cypern är de facto ett delat land sedan 1974, då en statskupp understödd av Grekland föranledde att Turkiet invaderade den norra tredjedelen. Sedan dess utövar Republiken regering inte effektiv kontroll över öns norra del. Där utropades 1983 unilateralt den så kallade ”Turkiska Republiken Norra Cypern”, som Sverige i enlighet med FN:s säkerhetsrådsresolution 541/1983 inte erkänner och som endast erkänns av Turkiet. Situationen för de mänskliga rättigheterna i detta område, där Republiken Cyperns regering inte utövar effektiv kontroll (hädanefter, för enkelhetens skull: den turkcypriotiska sidan), skiljer sig i flera avseenden från den i Republiken.

I Republiken finns dock utmaningar, inte minst gällande korruption; flyktingars och migranters rättigheter; kvinnors situation; samt frågor kopplade till Cypernfrågan¹. Till följd av coronapandemin införde regeringen omfattande restriktioner, bland annat av mötesfriheten.

Lagen föreskriver ett oberoende rättsväsende och rätten till en rättvis rättegång, vilket respekteras i hög grad, men rättsprocesserna är ofta

¹ Den olösta konflikten i Cypern.

utdragna. Det finns lagstadgad yttrandefrihet som generellt respekteras, men Republikens mediesektor präglas av minskande pluralism och i vissa fall själv censur, särskilt kring Cypernfrågan. Korruption förekommer och var en huvudfråga under rapporteringsperioden. Utrymmet för civilsamhället är generellt gott, men krympande.

Arbetstagares rätt att bilda och gå med i oberoende fackföreningar och att förhandla kollektivt upprätthålls överlag i Republiken. Inom den privata sektorn förekommer det dock att arbetsgivare avskräcker anställda från att delta i facklig verksamhet.

Cypern präglas i hög grad fortfarande av patriarkala strukturer och kvinnor är underrepresenterade i såväl politik som näringsliv. Hbtqi-personers rättigheter har börjat diskuteras mer öppet, men stigma kvarstår. Situationen vad gäller flyktingars och migranternas rättigheter i Republiken har försämrats under rapporteringsperioden. För första gången i Cypern noterades så kallade *push-backs* av båtar från främst Libanon men även från Turkiet till havs.

Givet att ”statsbildningen” på den turkcypriotiska sidan inte är internationellt erkänd är den inte part till internationella konventioner och avtal. EU:s regelverk är också suspenderat på den turkcypriotiska sidan. Eftersom Turkiet har extraterritoriell jurisdiktion över området kan emellertid frågor om ansvar och uppföljning riktas mot Turkiet för kränkningar av mänskliga rättigheter som sker i detta område. Dock saknas ofta tillförlitlig information och internationella jämförelser att tillgå.

Generellt sett bedöms den turkcypriotiska sidan ha tillbörliga regelverk för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer.

”Konstitutionen” föreskriver ett oberoende rättsväsende och skydd för yttrande-, medie-, och religionsfrihet, men inskränkningar förekommer. Diskriminering är förbjudet, men förekommer, inte minst i arbetslivet. Människohandel kriminaliserades 2020. Det saknas tillbörliga regelverk vad gäller flyktingars rättigheter. Den negativa utvecklingen avseende mänskliga rättigheter, inte minst vad gäller yttrandefrihet, som skett i

Turkiet har i viss utsträckning även påverkat utvecklingen på den turkycypriotiska sidan. Media och politiker som kritiserat Turkiet har utsatts för hot och fysiska attacker, vilket resulterat i självcensur.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

I Republiken respekteras rättsstatens principer överlag väl, men utmaningar finns.

Domare i högsta domstolen utses av presidenten, på rekommendation av domstolens domare. Såväl riksåklagare som riksrevisor utses enligt konstitutionen av presidenten. Rättssystemet präglas av långa handläggningstider och utdragna juridiska processer. Enligt *EU Justice Scoreboard 2020* befinner sig Cypern nära mitten av EU:s medlemsstater när det gäller allmänhetens och näringslivets förtroende för rättsväsendet.

Lagstiftning som ger medborgare tillgång till offentliga handlingar antogs 2017 och trädde i kraft i december 2020. Det finns en ombudsman för mänskliga rättigheter och offentlig administration vars beslut är rådgivande.

Korruption är straffbart enligt lag, men är trots det relativt utbredd. Republiken rankades på plats 42 av 180 granskade stater med ett värde på 57/100 i *Transparency Internationals* index över upplevd korruption 2020. Korruptionen yttrar sig främst som nepotism, ”väntjänster” och utnyttjande av kontakter för att uppbära förmåner, tillstånd och kontrakt inom såväl offentlig som privat sektor. Det finns ingen lagstadgad reglering av lobbyism, vilket försvårar granskning av relationen mellan makthavare och näringsliv/intresseorganisationer.

Efter att mediebolaget Al Jazeera hösten 2020 uppdagat indikationer på omfattande korruption, inklusive på hög politisk nivå, kopplad till Cyperns naturalisationsprogram (beviljande av medborgarskap i samband med en viss nivå av utländska investeringar), lanserade regeringen i början av 2021 ett nytt reformpaket mot korruption och för ökad transparens. En granskning av beviljade ansökningar fann att över hälften av investerarmedborgarskapen beviljats på otillräckliga grunder och därför var olagliga, samt att det i flera fall fanns intressekonflikter. Parlamentets

talman och ytterligare en parlamentsledamot avgick efter att ha figurerat i Al Jazeera's reportage. Den första rättegången kopplad till naturalisationsprogrammet inleddes i juni 2021. I maj 2021 konstaterade Kontaktkommittén för de högre revisionsorganen inom EU att Republikens nationella revisionsorgan mött svårigheter när de velat genomföra revisioner av medborgarskap beviljade genom programmet.

Europadomstolen har konstaterat att Turkiet genom sin militära närvaro utövar effektiv och övergripande kontroll över den turkcypriotiska sidan, vilket innebär att Turkiet har extraterritoriell jurisdiktion över området och därmed ansvar för kränkningar av mänskliga rättigheter.

På den turkcypriotiska sidan finns ramverk för "lagstiftning" till stöd för rättsstatens principer, men det finns brister i implementeringen. Domare i den "högsta domstolen" utses av ett juridiskt råd bestående av domare, "parlamentsledamöter" och en representant för "presidenten". Det finns en ombudsman med rådgivande mandat och uppgift att övervaka "konstitutionens" och "lagens" efterlevnad. En "lag" om fri tillgång till offentliga handlingar implementeras med vissa brister. Korruption är straffbart, men vanligt förekommande och lagföringen är svag. Under rapporteringsperioden hävde "parlamentet" den parlamentariska immuniteten för två "parlamentsledamöter" efter anklagelser om korruption.

Rättssäkerhet

I Republiken föreskriver lagen ett oberoende rättsväsende och rätten till en rättvis rättegång. Detta respekteras i hög grad, men processerna är oftast utdragna. Staten bistår med offentligt biträde till den som inte har råd att anlita ett privat, och ger anklagade personer möjlighet att förbereda sitt försvar. Den anklagade anses oskyldig till dess att motsatsen bevisats och har rätt att överklaga fällande dom.

Processen ser i stort sett likadan ut på den turkcypriotiska sidan, förutom att offentligt biträde endast tillhandahålls vid åtal rörande mycket grova brott. "Lagen" föreskriver rättsväsendets oberoende vilket överlag respekteras. Under rapporteringsperioden har det förekommit rapporter om att individer som misstänks för kopplingar till Hizmet-rörelsen

(också kallad Gülen-rörelsen, det vill säga det religiösa nätverk som Turkiet anklagar för att ha legat bakom kuppförsoket i Turkiet 2016) arresterats samt deporterats till Turkiet utan gängse lokal rättsprocess.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Ingen har ännu ställts till svars för de övergrepp och utomrättsliga avrättningar som skedde under oroligheterna på ön mellan 1963–1964 och 1974, trots att vissa misstänkta förövare uppges vara kända. Det finns en FN-understödd kommitté med uppdrag att eftersöka och identifiera försvunna grek- och turkcyprioter (*Committee on Missing Persons*).

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Enligt grundlagen från 1960 är Cypern en suverän republik, med presidentstyre och maktindelning mellan grek- och turkcyprioter, vars säkerhet ska garanteras av Turkiet, Grekland och Storbritannien. Rättsligt sett är Cypern fortfarande en enad stat. I praktiken har dock ön varit delad sedan 1974, då en statskupp understödd av Grekland föranledde att Turkiet invaderade den norra tredjedelen. Sedan dess delas Cypern av en buffertzona som övervakas av FN:s fredsbevarande mission UNFICYP. År 1983 utropades den ”Turkiska republiken Norra Cypern”, som endast erkänts av Turkiet. Enbart Republiken Cypern är en internationellt erkänd stat och representerar ensam Cypern i EU och internationella forum.

Alla medborgare i Republiken över 18 år har rösträtt. Det är obligatoriskt att rösta enligt lag, men frånfall bestraffas inte och valdeltagandet är lågt. President- och parlamentsval sker vart femte år. Republikens president är enligt konstitutionen hela Cyperns president. Presidenten är förutom statschef och överbefälhavare även regeringschef som utser sin egen regering. I nuvarande regering är fyra av 16 ministrar och vice ministrar kvinnor.

Republiken tillämpar flerpartisystem. Parlamentets enda kammare har 80 platser varav 56 är aktiva (de 24 turkcypriotiska platserna står tomma sedan en konstitutionell konflikt år 1963–1964). Parlamentsledamöterna

är direktvalda. Mandaten fördelas i proportion till varje partis andel av det totala antalet röster. Efter parlamentsvalet 2021 minskade andelen kvinnliga ledamöter till åtta av 56 parlamentsledamöter. Maroniter, armenier och latinsk-katolska kristna utgör konstitutionellt erkända minoriteter som har varsin observatör i parlamentet.

Vid val till Europaparlamentet får både grekcyprioter och turkcyprioter rösta, men eftersom vallokaler endast gjorts tillgängliga i Republiken och på en enstaka plats i buffertzonen försvåras valdeltagandet för personer bosatta på den turkcypriotiska sidan. Vid valet till Europaparlamentet 2019 valdes en turkcypriot för första gången till en av Cyperns sex platser i Europaparlamentet.

Det demokratiska systemet är välfungerande, med regelbundna fredliga maktskiften och en fungerande opposition. *Freedom House* ger Republiken höga betyg gällande politisk pluralism och deltagande. Landet betraktas som ”fritt”, med en sammanlagd poäng på 94/100.

På den turkcypriotiska sidan genomförs ”president-” och ”parlamentsval” vart femte år. Någon internationell valövervakning förekommer inte. ”Presidenten” är ”statschef”. Regeringen” bildas på basis av resultatet i ”parlamentsvalen” och leds av en ”premiärminister”. Sedan 2004 kan även turkcyprioter bosatta i Republiken delta i valen. Grekcyprioter, maroniter och armenier får ej delta i ”president-” eller ”parlamentsval”, men har rösträtt i lokalvalen. Den nuvarande ”presidenten” vann ”presidentvalet” i oktober 2020 med en knapp majoritet. Flera oberoende analytiker har pekat på Turkiets omfattande roll i valet, liksom på uppgifter om otillbörligt agerande.

Den turkcypriotiska sidans ”parlament” har en kammare bestående av 50 platser. Inför ”parlamentsvalen” 2018 stipulerade ny ”lagstiftning” att partilistorna skulle innehålla minst 30 procent kvinnor, vilket bidrog till att andelen kvinnor i ”parlamentet” ökade från åtta till 18 procent. ”Regeringen” består av elva ”ministrar”, varav alla är män. Systemet tillser regelbunden maktrotation och det finns en fungerande opposition. Trots självständighetsförklaringen är det vanligt förekommande att Turkiet tar initiativ till reformer, ofta i utbyte mot beviljande av ekonomiskt bistånd.

Det civila samhällets utrymme

I Republiken finns ett relativt stort antal oberoende organisationer som arbetar för mänskliga rättigheter och andra värdebaserade frågor. Civilsamhället tillåts generellt sett verka fritt och obehindrat. Statens finansiering av civilsamhället är begränsad och organisationerna saknar reellt inflytande i de beslutsfattande processerna. Människorättsförsvare kan agera fritt och kritisera politiska beslut. Under 2020 avregistrerades ett antal icke-statliga organisationer (NGOs), inklusive den väletablerade organisationen KISA, efter att inte ha uppfyllt vissa krav enligt en ny lagändring gällande icke-statliga organisationer och föreningar. Detta kritiserades av bland andra Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter i ett brev till inrikesministern.

Flera av de gemensamma tekniska kommittéer som syftar till att bygga samförstånd och samarbete mellan grek- och turkcypriter, och som i flera fall samverkar med civilsamhället, har stannat av i takt med att fredsförhandlingarna låst sig.

På den turkcypriotiska sidan har civilsamhället svårt att få tillgång till finansiering och har oftast begränsad kapacitet samt genomslagskraft. ”Regeringens” finansiering av civilsamhället är oförutsägbart och icke-transparent. Organisationer som kritiserar Turkiet riskerar repressiva åtgärder. Samverkan mellan ”regering” och civilsamhället förekommer och i vissa frågor, såsom exempelvis flyktingfrågor och hbtqi-frågor, inhämtar ”regeringen” civilsamhällets syn som underlag till ”lagstiftning”.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Det finns inga rapporter om att det förekommer politiska mord eller utomrättsliga avrättningar sanktionerade av staten. Tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling är förbjuden på båda sidor av ön.

Cypern är både en destination och ett transitland för människohandel. Det är framför allt kvinnor och i vissa fall barn som faller offer för människohandel för sexuella ändamål, samt främst män som faller offer för tvångsarbete. Majoriteten av offren för människohandel är från Asien,

Östeuropa och Afrika söder om Sahara som kommer till ön för att arbeta, men vars frihet eller handlingsutrymme berövas dem under resans gång.

Under rapporteringsperioden har regeringen i Republiken bland annat höjt straffet för människohandel, stärkt kriminaliseringen av köp av sexuella tjänster av offer för människohandel, och ökat stödet till boenden för offer för människohandel. I samråd med civilsamhället utarbetade och antog regeringen en handlingsplan mot människohandel för 2019–2021. Ytterligare utbildning om människohandel har hållits för polis och rättsväsende. Samtidigt har inga fällande domar för människohandel noterats under rapporteringsperioden. Processen för att döma personer för människohandel är fortfarande långdragen och tar i vissa fall upp till tre år. Ett vanligt förekommande problem är att offer inte ges tillbörligt skydd i samband med rättsprocesser, vilket i sin tur gör att de ofta väljer att lämna landet innan deras vittnesmål inhämtats. Detta leder i sin tur till färre fällande domar för människohandel.

Förhållandena på fängelser och häkten har enligt ombudsmannen förbättrats och antalet klagomål om fysisk eller verbal misshandel mot intagna minskat avsevärt. Även överbeläggningen har minskat, men är fortfarande i viss mån ett problem. För att minska risken för smittspridning bland intagna frigavs ett hundratal av totalt 800 intagna från Republikens centralfängelse i början av coronapandemins utbrott på ön.

Tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling är förbjuden enligt den turkcypriotiska sidans ”lag”, men rapporter om polisbrutalitet mot främst migranter förekommer. Varken fängelse eller häkten uppfyller internationella standard. Dessa inrättningar är överbelagda och har bristfälliga faciliteter och sanitära förhållanden.

Människohandel blev straffbart enligt ”lag” på den turkcypriotiska sidan först våren 2020. Det finns i dagsläget flera pågående utredningar av misstänkta fall av människohandel, men ännu inga fällande domar. Det är vanligt att offer för människohandel arbetar på nattklubbar och kasinon där de blir fråntagna sina pass och tvingas sälja sexuella tjänster. Klubb- och kasinoverksamheten bidrar med betydande skatteintäkter, vilket i sin tur leder till minskade politiska incitament att reglera verksamheten i

högre utsträckning. Det är också vanligt förekommande att män faller offer för tvångsarbete, främst inom industri-, jordbruks-, byggnads-, service- och nöjessektorn. Även hbtqi-personer är sårbara för människohandel.

Dödsstraff

Dödsstraff är förbjudet i både fred och krig i hela Cypern.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Cyperns delning begränsar människors rörelsefrihet. Många grekcyprioter (och i mindre utsträckning turkcyprioter) förlorade tillträde till fastigheter, mark och egendom efter Turkiets invasion och Cyperns *de facto* delning 1974.

Grekcyprioter och turkcyprioter kan passera över till motsatt sida vid nio *checkpoints*, där id-handling eller pass måste uppvisas. Det förekommer att myndighetsrepresentanter för Republiken utför kontroller vid övergångarna samt förmedlar information om restriktioner gällande inresor till det icke-erkända området som inte stämmer överens med EU:s grönalinje-förordning, vilken reglerar villkoren för förflyttning av personer och gods mellan Republiken och den turkcypriotiska sidan. Sedan coronapandemins utbrott på ön har möjligheten att passera varit mycket begränsad, under perioder även för de turkcyprioter som bor på den turkcypriotiska sidan men arbetar eller studerar i Republiken.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

I Republiken är yttrandefriheten stadgad i grundlagen och respekteras generellt. Trots att de flesta regelverk för mediefrihet finns på plats, är den faktiska situationen för press- och yttrandefriheten inte helt oproblematiske.

Republikens mediesektor har fått en allt större ägarkoncentration med minskad pluralism som följd. Flera ägare har politiska kopplingar, vilket hämmar effektiv granskning av makten. Enstaka fall av statliga ingrepp i press- och yttrandefriheten har kritiserats av internationella organisationer under rapporteringsperioden.

Tillgången till internet är obehindrad och någon officiell censur förekommer inte. Det finns lagstiftning mot hets mot folkgrupp. Hot och angrepp mot journalister är sällsynta, men förekommer i sammanhang som rör Cypernfrågan. En konsekvens av detta är självcensur bland journalister och anpassning av innehåll efter chefredaktörers och/eller medieägares partipolitiska lojalitet. Republikens lagstiftning kriminaliserar publicering av Ortsnamn som inte är officiellt grekcyprisktiska.

I *Reportrar utan gränser*s pressfrihetsindex rankades Republiken på plats 26 av 180 granskade stater år 2021.

Press- och yttrandefrihet är stadgade i den turkcyprisktiska sidans ”lag”, men inskränkningar förekommer och uppges av flera källor ha ökat under rapporteringsperioden. Negativa och kritiska uttalanden som uppfattas vara riktade mot ”nationen” eller ”statsöverhuvudet” kan fortfarande straffas. Kritik mot Turkiet är särskilt känsligt och har i enskilda fall lett till demonstrationer, dödshot och attacker mot såväl journalister som ”parlamentsledamöter”.

Enligt en turkcyprisktisk civilsamhällsorganisation åtalades en person för första gången på årtionden under 2020 för att ha förolämpat ”statsöverhuvudet” på grund av uttalanden under en demonstration för yttrandefrihet. När en turkcyprisktisk dagstidning 2019 återgav en provocerande karikatyr av Turkiets president Erdoğan åtalades tidningens chefredaktör för att ha förolämpat en utländsk ledare och försämrat den turkcyprisktiska sidans bilaterala relationer. Chefredaktören friades senare från alla anklagelser av en turkcyprisktisk domstol.

Placeringen i *Reportrar utan gränser*s pressfrihetsindex är plats 76 av 180 granskade stater.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Rätten till mötes- och föreningsfrihet respekteras i Republiken. Fredliga demonstrationer äger rum med jämna mellanrum. Till följd av coronapandemin införde regeringen ett totalt förbud mot demonstrationer. I samband med en demonstration mot korruption i februari 2021 förekom vad *Amnesty International* kallade polisvåld mot

demonstranter. *Amnesty* uppmanade den cypriotiska regeringen att häva det totala förbudet mot demonstrationer, vilket ännu inte skett, men ett antal fredliga demonstrationer har ägt rum sedan dess utan polisens ingripande.

Även den turkcyprriotiska sidan har "lagstadgad" mötes- och föreningsfrihet, men den gäller endast turkcyprioter och fast bosatta utlänningar. Generellt sett respekteras dessa friheter.

Religions- och övertygelsefrihet

Republikens grundlag garanterar religionsfrihet och individens rätt att utöva sin religion privat och offentligt. Den grekisk-ortodoxa kyrkan har en dominerande ställning, ytterst illustrerat av att ärkebiskopen protokollärt är nummer två efter presidenten. Cirka 89 procent av befolkningen i Republiken är grek-ortodoxa kristna och cirka två procent är muslimer. Många kommunala skolor har schemalagd bön, bikt och nattvard som administreras av grek-ortodoxa präster. Elever som inte vill delta i dessa aktiviteter behöver skriftligt godkännande från målsman. Det förekommer att personer som tillhör religiösa minoriteter utsätts för diskriminering, exempelvis vad gäller tillträde till religiösa samlingsplatser. Under rapporteringsperioden har regeringen gjort vissa förbättringar avseende skyddet för en av de centrala moskéerna i Republiken. Vid ett par tillfällen det senaste året har moskéer i Republiken vandaliserats med etnonationalistiska och antimuslimska budskap, vilket regeringen fördömt.

Den turkcyprriotiska sidans "konstitution" slår fast "statens" sekulära status och frihet för alla religioner. Majoriteten är formellt sunnimuslimer, men i praktiken är många sekulära. Inskränkningar förekommer, främst gällande åtkomst till religiösa platser. Kristna som vill besöka kyrkor för att delta i gudstjänst eller be behöver ansöka om tillstånd hos "utrikesministern" för varje enskilt tillfälle. Under rapporteringsperioden har färre sådana ansökningar beviljats. Ingen åtkomst ges till religiösa platser som ligger i turkiska militärzoner. Vissa kyrkor har omvandlats till moskéer eller används för andra, icke-religiösa ändamål. Andra har vandaliserats och plundrats. Flera kyrkor och

begravningsplatser är i sönderfall, men tillträde för underhåll och renovering ges i regel inte.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Fackliga rättigheter och relaterade frågor

Republiken har ratificerat ILO:s åtta kärnkonventioner. Lagen ger arbetstagare rätt att bilda och gå med i oberoende fackföreningar, strejka och delta i kollektiva förhandlingar. Det förekommer att mindre företag systematiskt inskränker arbetstagares rättigheter om de saknar kollektivavtal.

Av den arbetsföra befolkningen förvärvsarbetar enligt ILO närmare 57 procent av kvinnorna och 69 procent av männen. Arbetslösheten uppgick 2020 till 7,6 procent. Den genomsnittliga arbetstiden per person uppgår till cirka 38 timmar per vecka. Republiken erbjuder 18 veckors betald mammaledighet och 2017 infördes betald pappaledighet i upp till två veckor. Ett nytt lagförslag som ska ge längre mammaledighet vid andra och tredje födslarna är under utarbetande.

Republiken har inte en lagstadgad generell minimilön men minimilöner för särskilda yrken, vilka revideras årligen genom en förordning. Lönediskriminering är förbjudet enligt lag i Republiken. Det förekommer dock fortfarande diskriminering i arbetslivet, exempelvis mot asylsökande, som endast får arbeta inom vissa sektorer med särskilt låg minimilön, samt mot kvinnor, vars lön enligt ILO i genomsnitt är runt 16 procent längre än mäns (2018). Minimilönen för utländska hushållsarbetare ligger väl under fattigdomsgränsen.

Fackföreningarna i den statliga och halvstatliga sektorn har en stark ställning. Fackförbunden i den privata sektorn är betydligt svagare och för arbetstagare anställda i mindre privata företag är arbetsvillkoren inte reglerade på samma sätt. Generellt sett upprätthålls fackföreningarnas rätt att bedriva sin verksamhet utan inblandning och arbetsgivare respekterar i allmänhet arbetstagares rätt att bilda och gå med i oberoende fackföreningar och att förhandla kollektivt. Inom den privata sektorn förekommer det att arbetsgivare avskräcker anställda från att delta i facklig verksamhet. Det har förekommit rapporter om tvångsarbete

främst inom jordbruk och i hushållsarbete. Migrantarbetare, barn och asylsökande är särskilt utsatta.

På den turkcypriotiska sidan erbjuder den ”offentliga” sektorn högre löner, anställningsskydd, fackligt skydd samt sociala förmåner, som inte på motsvarande vis förekommer i den privata sektorn. ”Lagen” föreskriver fackföreningars rätt att bedriva sin verksamhet utan inblandning och att strejka, under förutsättningen att fackföreningar skriftligen meddelar ”myndigheterna” om strejken planeras pågå längre än 24 timmar. Mindre än en procent av anställda inom den privata sektorn är medlemmar i fackföreningar, medan motsvarande siffra för ”offentliga sektorn” är runt 35 procent. Villkorsmässiga skillnader förekommer även mellan inrikes och utrikes födda personer, samt mellan kvinnor och män. Betald mammaledighet uppgår till 16 veckor. Det finns ingen officiell pappaledighet, men nyblivna fäder ges i regel tre dagars ledighet. Den turkcypriotiska sidan har stor arbetskraftsinvandring. Migranternas arbetsmarknadsförhållanden är undermåliga och många saknar kunskap om sina rättigheter. Det förekommer att migrantarbetare som påpekar missförhållanden utvisas. Enligt civilsamhällesorganisationer är det även vanligt att hbtqi-personer utsätts för socialt stigma och/eller diskriminering på arbetsplatsen. Minimialdern för arbete är 15 år och det finns restriktioner på hur många timmar som minderåriga får arbeta samt förbud mot arbete nattetid. Det har förekommit rapporter om tvångsarbete under rapporteringsperioden, främst inom jordbruks-, bygg- och industrisektorerna.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Republiken har både statlig och privat sjukvård. Ett nytt system för allmän sjukvård och universell hälsoförsäkring infördes 2019 för att förbättra tillgången till effektiv vård till rimligt pris. Asylsökande har inte tillgång till systemet även om de arbetar i Republiken och betalar skatt. Rätten till sexuell och reproduktiv hälsa tillgodoses generellt sett väl. Sex- och samlevnadsundervisning är en obligatorisk del av läroplanen i grundskolan och gymnasiet. Tillgången till preventivmedel är relativt god; kvinnor/flickor behöver genomgå ett läkarbesök för att få recept på p-piller. Abort avkriminaliserades 2018 och är nu tillåtet fram till vecka tolv i normalfall och till vecka 19 i våldtäktsfall.

Luftföroreningar ligger ofta över WHO:s riktvärden för luftkvalitet, främst p.g.a. sandpartiklar, den tunga trafiken och oljeförbränning för elproduktion.

På den turkcypriotiska sidan finns både ”offentlig” och privat vård. Den privata vården tenderar att vara av högre kvalitet. Abort är tillåtet till vecka tio men kräver makens medgivande om kvinnan är gift. FN hanterar inte hälsorelaterad statistik för området och detaljerad information är svår att tillgå.

Rätten till utbildning

I hela Cypern är grundskolan obligatorisk och avgiftsfri. Diskriminering i skolan är förbjudet enligt lag och uppges heller inte förekomma i större utsträckning. Skolplikt råder fram till 15 års ålder. Treårigt gymnasium är därefter frivilligt. Enligt UNDP:s index för mänsklig utveckling slutför i princip alla barn i Republiken (över 98 procent) den obligatoriska skolgången, medan 78 procent genomför gymnasial utbildning. Det saknas motsvarande statistik för den turkcypriotiska sidan. På båda sidor finns många privata skolor som i de flesta fall baserar sin undervisning på det brittiska systemet. Läskunnigheten och utbildningsnivån är hög.

Historieundervisningen har kritiserats av FN och civilsamhällesorganisationer för att ge en vinklad bild i Cypernfrågan till förmån för respektive befolkningsgrupp. Språkundervisning för asylsökande och migranter är bristfällig.

Trots att staten och kyrkan formellt sett är separata i Republiken konsulterar presidenten den grekisk-ortodoxa kyrkan om valet av utbildningsminister. Det är vanligt att präster besöker offentliga skolor för bön, bikt och religionsundervisning.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard respekteras i Republiken. Vissa brister förekommer dock, bland annat genom att minimilönenivån inte alltid uppfylls. Andelen av befolkningen som lever i allvarlig materiell fattigdom har fortsatt att minska efter rekordnivåerna i samband med finanskrisen 2013, och uppgick enligt preliminär statistik till 8,4 procent

2020. I UNDP:s index för mänsklig utveckling placerar sig Republiken år 2019 på plats 33 av 189 granskade stater.

Levnadsstandarden är lägre på den turkcypriotiska sidan jämfört med i Republiken; BNP per capita är cirka hälften så stor. Framförallt för migranter och utländska studenter förekommer brister i tillgången till tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Kvinnor i Republiken har enligt lag samma rättsliga status som män, inklusive inom familjerätten, äganderätten och arbetsrätten med krav om lika lön för lika arbete. Trots detta förekommer diskriminering av kvinnor på flera plan. Kvinnor är fortsatt underrepresenterade i parlamentet, i regeringen och i politiska församlingar på lokal nivå. Samhället i stort präglas av patriarkala maktstrukturer, vilket gör att kvinnans ställning ofta är underordnad mannens både offentligt och privat. Ombudsmannen har under rapporteringsperioden mottagit flera anmälningar om sexuella trakasserier på arbetsplatser och lanserade under våren 2021 en kampanj för att uppmuntra fler att våga anmäla. Anmälningarna om våld i hemmet och i nära relationer har ökat under de pandemirelaterade nedstängningarna av samhället, men ses fortfarande ofta som ett privat problem.

Jämställdhetsfrågor har fått en något mer framträdande position på den politiska dagordningen, dels då den nuvarande utrikesministern prioriterar och ofta lyfter frågan, samt har tillsatt en rådgivare för jämställdhetsfrågor, dels på grund av vissa uppmärksammade händelser under rapporteringsperioden. Under 2019 uppdagades att fem kvinnor samt två av deras barn fallit offer för en seriemördare i Cypern, och hård kritik riktades mot myndigheterna för att inte ha tagit försvinnandet av kvinnorna, som var migrantarbetare i Republiken och hade anmälts försvunna, på större allvar. Den dåvarande justitieministern avgick till följd av fallet och presidenten avskedade den dåvarande polischefen. Ett annat uppmärksammat rättsfall rör en brittisk 19-årig kvinna som anmälde att hon utsatts för en gruppvåldtäkt av tolv turister i Ayia Napa

2019. Hon dömdes till böter och villkorlig fängelse av cypriotisk domstol, som menade att hon gjort sig skyldig till en falsk anklagelse. Republiken kritiserades för hur utredningen av den anmälda våldtäkten gick till och fallet är fortfarande pågående då kvinnan överklagat domen.

Arbetet med att genomföra lagändringar i linje med Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (Istanbulkonventionen) fortsatte under rapporteringsperioden. Det europeiska jämställdhetsinstitutet EIGE rankade Cypern på plats 21 av EU:s 27 medlemsstater i sitt årliga jämställdhetsindex 2020.

Den turkcypriska sidans "regering" har unilateralt åtagit sig att följa Istanbulkonventionen, och kvinnor har samma rättsliga status som män. Implementeringen brister dock och diskriminering av kvinnor är vanligt förekommande. Även våld mot kvinnor, inklusive i nära relationer, är ett utbrett problem. Våld i hemmet är straffbart, men det finns ingen specifik brottsrubricering för våld i hemmet eller i nära relation, utan sådana brott rubriceras som misshandel och ses ibland som ett privat problem. I de fall anmälningar når domare hanteras de i regel korrekt. Den turkcypriska "kommunen" Nicosia driver ett skyddsboende för offer för våld i hemmet och det finns civilsamhällesorganisationer som erbjuder stöd till offer.

Barnets rättigheter

Republiken avskaffade formellt barnaga 1994. Det finns lagstiftning till skydd mot sexuellt utnyttjande av barn. Straffbarhetsåldern är 14 år, medan straffflintring gäller upp till 21 år. Det finns en kommissionär för barnets rättigheter som fattar rådgivande beslut och rekommendationer. Republiken har fått kritik från FN:s barnrättskommitté för att 17-åriga pojkar medverkar i den obligatoriska värnplikten.

Alla barn har tillgång till utbildning i Republiken, inklusive flyktingbarn och migranter.

Även den turkcypriska sidans "lagstiftning" stipulerar straffbarhetsålder på 14 år, med strafflättnader upp till 21 år. Det finns ingen separat ungdomsanstalt, utan minderåriga som döms för brott avtjänar sina straff i det enda fängelset på den turkcypriska sidan.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

I Republiken är diskriminering mot personer som tillhör minoriteter förbjuden enligt lag. Maroniter, armenier och latinsk-katolska kristna är erkända i grundlagen som religiösa minoriteter. De utövar fritt sin religion, deltar i den politiska debatten och har varsin observatör i parlamentet.

Den turkcypriotiska minoriteten i Republiken har rätt att rösta och kandidera i presidentval. Detta gäller dock inte turkcyprioter som är bosatta på den turkcypriotiska sidan såvida de inte är medborgare i Republiken. Republiken medger inte medborgarskap till individer med en eller två föräldrar som är tredjelandsmedborgare (i de allra flesta fall turkar) och som anses ha anlant till Cypern ”illegalt”, det vill säga direkt till det icke-erkända området. Detta innebär att personer som är födda och bosatta i Cypern och som i många fall har en cypriotisk förälder kan nekats medborgarskap i Republiken.

Den romska minoriteten, som enligt EU-kommissionen uppgår till cirka 1 250 personer, är fortsatt marginaliserad och inte erkänd som minoritetsgrupp.

Den turkcypriotiska sidans ”lagstiftning” förbjuder diskriminering mot personer som tillhör minoriteter, men det förekommer i praktiken. Personer som tillhör minoriteter har inte rätt att rösta i ”president-” eller ”parlamentsval”. De grekcyprioter och maroniter som stannade kvar i området efter 1974 upplever inskränkningar i ägande- och arvsrätten.

Hbtqi-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Diskriminering på basis av sexuell läggning är förbjuden enligt lag, men förekommer trots detta i relativt omfattande utsträckning.

Samkönade registrerade partnerskap legaliserades i Republiken 2015, men samkönade äktenskap erkänns fortfarande inte. Lagstiftningen ger inte samkönade par rätt att adoptera, eller lagligt erkännande av transpersoner. Det finns lagstiftning mot hets mot folkgrupp och anstiftan till hat och våld på basis av sexuell läggning eller könsidentitet. Ett lagförslag från 2018 om individers rätt att själv bestämma sin könsidentitet har ännu inte

antagits. Acceptansen för hbtqi-personer har ökat, men stigmatisering förekommer och den ortodoxa kyrkan har ofta intagit en konservativ hållning i debatten. Enstaka kända incidenter av vålds- och hatbrott mot hbtqi-personer har enligt en lokal organisation ägt rum under rapporteringsperioden, men inte alltid anmälts på grund av lågt förtroende för rättsväsendet.

Homosexualitet mellan män avkriminaliserades på den turkcyprriotiska sidan 2014, men "lagstiftning" för samkönade äktenskap eller registrerade partnerskap saknas fortfarande. Hbtqi-personer upplever fortfarande stigma, även om hbtqi-frågor fått större utrymme i det offentliga rummet. "Lagstiftningen" på den turkcyprriotiska sidan tillåter ändring av "juridiskt kön", men kräver könskorrigering och psykologs godkännande, och processen är inte lättillgänglig. "Lagstiftningen" om hets mot folkgrupp ändrades 2020 och inkluderar nu hbtqi-personer. Det har förekommit under rapporteringsperioden att hbtqi-personer blivit utsatta för våld och sexuella trakasserier.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Republiken är part till flyktingkonventionen och dess protokoll, men inte till konventionerna om statslöshet. Staten tillämpar två skyddsnivåer: flyktingstatus och tillfälligt subsidiärt skydd, varav endast flyktingstatus medger anhöriginvandring. UNHCR befarar att användningen av subsidiärt skydd ibland används felaktigt, särskilt när det gäller asylsökande från Syrien och offer för sexuellt och könsbaserat våld. Det råder fleråriga väntetider för bedömning av asylansökningar p.g.a. bristande kapacitet inom rättsväsendet. Antalet asylsökande i Republiken har ökat drastiskt de senaste åren. År 2020 mottog Republiken cirka 7000 ansökningar, och år 2019 över 13 000. En stor del av dessa ansökningar lämnas in av personer utan faktiskt skyddsbehov, ofta personer som anlänt till Republiken med visum för studier eller hushållsarbete och sedan ansökt om asyl, då möjligheterna att söka uppehållstillstånd är mycket begränsade. Det finns möjlighet att överklaga beslut, men tidsfristen har förkortats under rapporteringsperioden och processen är inte lättillgänglig.

Regeringen samverkar med UNHCR. Under 2020 rapporterades för första gången i Cypern så kallade *push-backs* av båtar från Libanon och Turkiet till havs, i flera fall båtar med asylsökande från Syrien. Enligt UNHCR har det också förekommit under rapporteringsperioden att personer som har anlänt till Republiken deporterats utan att först ha fått möjligheten att registrera en asylansökan. Så kallade *push-backs* har också rapporterats vid buffertzonen, där bland andra syrier har blivit tillsagda av polis att vända tillbaka till den turkcypriotiska sidan. I början av 2021 installerade myndigheterna i Republiken ett taggtrådsstaket i buffertzonen för att förhindra irreguljär migration till Republiken via den turkcypriotiska sidan genom buffertzonen. Avsikten är att det ska sträcka sig över elva kilometer. I början av coronapandemins utbrott på ön suspenderade regeringen hanteringen av asylansökningar under en period, vilket begränsade tillgången till asylprocessen. En tältanläggning utanför huvudstaden, som från början var menad som ett kortsiktigt center för nödställda, omvandlades strax innan pandemin till ett mottagningscenter som tillhandahöll kortsiktigt boende för nyanlända asylsökande. Under den pandemirelaterade nedstängningen av samhället blev Republikens båda mottagningscenter *de facto* stängda mottagningscenter där asylsökande blev kvar i flera månader. Under de första fyra månaderna gavs UNHCR inte tillträde, och kritik riktades senare mot myndigheterna för att ensamkommande barn hölls tillsammans med vuxna till dess att deras ålder verifierats samt i karantändelen. Detta ledde till att myndigheterna upprättade säkra zoner för sårbara individer. Civilsamhällesorganisationer rapporterade om bristfälliga förhållanden i delar av lägren.

Den genomsnittliga längden på asylförfaranden i första instans överstiger i stor utsträckning tidsgränsen på sex månader. Ofta tar det upp till två eller tre år innan ett beslut fattas av Asyltjänsten. 2019 inrättade regeringen en ny asyldomstol för att effektivisera granskningen av asylöverklaganden. Trots att antalet asylhandläggare utökades 2020 hade Republiken i slutet av året 19 660 pågående asylansökningsärenden. Asylsökande tillåts inte arbeta de första sex månaderna och erbjuds därefter endast jobb inom ett fåtal sektorer, där minimilönerna generellt sett är lägre än vad som är standard. Integrationsstöd och

språkundervisning för såväl asylsökande som migranter är otillräckliga. Asylsökande har inte tillgång till det allmänna sjukvårdssystemet.

Gästarbetare är ofta i beroendeställning gentemot arbetsgivare eller privata arbetsförmedlingar, vilket begränsar deras möjlighet att anmäla missförhållanden och hävda sina rättigheter. I den allmänna debatten ses asylsökande som en belastning snarare än en resurs och främlingsfientligheten bedöms av civilsamhällesorganisationer ha ökat.

Den turkcypriotiska sidan saknar såväl tillämpbar ”lagstiftning” som infrastruktur för asylmottagande. UNHCR samarbetar med *Refugee Rights Association* för att bedöma asylsökandes skyddsbehov, men ”myndigheterna” ger i regel endast tillträde till särskilt utsatta individer. Oreglerad invandring ses som ett brott, vilket innebär att asylsökande ofta frihetsberövas. Det förekommer regelbundet att asylsökande skickas tillbaka till Turkiet utan att deras skyddsbehov beaktas. Efter att viseringskrav för syriska medborgare infördes i juni 2020 blev samarbetet mellan UNHCR och ”myndigheterna” på den turkcypriotiska sidan mindre frekvent, och flera asylsökande fick med UNHCR:s hjälp tillgång till asylförfarandet i Turkiet eller Republiken Cypern. ”Myndigheternas” stöd till asylsökande har enligt en civilsamhällesorganisation ökat, men är fortfarande inte tillräckligt eller systematiserat, utan flyktingar och migranter bosatta på den turkcypriotiska sidan får ofta stöd av civilsamhällesorganisationer snarare än av ”myndigheter”.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

I Republiken är det enligt lag förbjudet att diskriminera personer med funktionsnedsättning. Lagen ger även personer med funktionsnedsättning rätt att aktivt delta i det politiska och offentliga livet. Det finns bestämmelser kring tillgänglighet till offentliga byggnader som byggts efter 1999, men efterlevnaden brister. Under rapporteringsperioden förekom begränsningar för personer med funktionsnedsättning vad gäller tillgång till naturliga och konstruerade miljöer, transport, information och kommunikation. Detta resulterar i att många blir begränsade till vistelse i hemmet. Framkomligheten på trottoarer är mycket begränsad. Tillgängligheten vid ett stort antal stränder har förbättrats sedan lagstiftningen uppdaterades 2019. Det saknas fungerande system för

behandling av personer med psykisk ohälsa eller drogmissbruk. Psykisk ohälsa ses som ett stigma och placering i förvar i stället för vård förekommer.

Även den turkcypriotiska sidans "lagstiftning" förbjuder diskriminering av personer med funktionsnedsättning. Däremot finns inga bestämmelser kring personers med funktionsnedsättning tillgång till offentliga platser och byggnader. Det råder brist på hjälpmedel vid offentliga platser för personer med funktionsnedsättning, begränsad framkomlighet på trottoarer och bristande tillgång till transportmedel. Under rapporteringsperioden har "regeringen" försökt skapa incitament för anställning inom privat sektor genom att subventionera sociala avgifter för personer med funktionsnedsättning.

VII. Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Cypern

Sverige verkar såväl bilateralt som genom FN och EU för att bidra till en fredlig lösning på Cypernkonflikten, och därigenom indirekt främjandet av mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i hela Cypern. Regeringens demokratisatsning, som går ut på att Sverige i alla sammanhang ska stå upp för demokratiska principer, arbeta för att stärka demokratin och uttrycka kritik när den brister, genomförs också i Cypern.

Genom dialoginitiativet *The Religious Track of the Cyprus Peace Process under the Auspices of the Embassy of Sweden* verkar Sverige aktivt för att främja religionsfrihet och tolerans mellan befolkningsgrupperna i Cypern. Initiativet har uppmärksammats i FN:s säkerhetsråds halvårsvisa resolution om FN:s bidrag till Cyperns fredsprocess.

Ambassaden har vid varje tillfälle som getts lyft frågan om kvinnors inkludering och deltagande i fredsprocessen, inklusive i fredsförhandlingar.

Den fredsbevarande styrkan UNFICYP och FN:s generalsekreterares Good Offices till stöd för fredsprocessen utgör kärnan i FN:s närvaro på ön. Sverige har bidragit med fler än 28 000 soldater och poliser till insatsen sedan 1963 och har i dagsläget två poliser och en civilanställd

svensk sekonderade till insatsen. FN har ett särskilt sändebud i Cypernkonflikten. Även UNHCR och UNDP bedriver verksamhet i Cypern, liksom IOM.

EU:s stödprogram till den turkcypriotiska sidan syftar till att främja ekonomisk utveckling och stötta civilsamhället, samt bidra till förbättrade relationer och stärka kontakter mellan grek- och turkcyprioter. Sverige bidrog under 2020 med ett engångsstöd på en miljon kronor till ett center för civilsamhället och bikommunala kontakter som på grund av coronapandemin riskerade konkurs.

Den senaste granskningen av Cypern i FN:s universella granskningsmekanism ägde rum 2019. Sverige gav då rekommendationer till Cypern som berörde asyllagen och relaterade frågor, samt lagstiftningen som kriminaliserar publicering av Ortsnamn som inte är de officiellt grekcypriotiska, varav Cypern accepterade den första rekommendationen och noterade den andra.

VIII. RATIFICERING AV CENTRALA KONVENTIONER OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Givet att "statsbildningen" på den turkcypriotiska sidan inte är internationellt erkänd är den inte part till internationella konventioner och avtal. Eftersom Turkiet har extraterritoriell jurisdiktion över området kan emellertid frågor om ansvar och uppföljning riktas mot Turkiet för kränkningar av mänskliga rättigheter som sker i detta område.

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (*International Covenant on Civil and Political Rights, ICCPR*) ratificerades år 1969. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 1992 respektive år 1999.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, ICESCR*) ratificerades år 1969. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades 2021.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (*International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination*, ICERD) ratificerades år 1967. Art. 14 om individuella klagorätten ratificerades 1993.

Konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering mot kvinnor (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*, CEDAW) ratificerades år 1985. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2002.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, (*Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, CAT) ratificerades år 1991. Art. 22 om individuella klagorätten ratificerades år 1993. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2009.

Konventionen om barnets rättigheter, (*Convention on the Rights of the Child*, CRC) ratificerades år 1991. Det fakultativa protokollet om indragning av barn i väpnade konflikter och det fakultativa protokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2010 respektive år 2006. Det fakultativa protokollet om barns rättigheter vid ett kommunikationsförfarande ratificerades år 2017.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (*Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, CRPD) ratificerades år 2011. Det fakultativa protokollet ratificerades år 2011.

Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (*International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance*, ICED) undertecknades år 2007 men har inte ratificerats.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning (*Convention Relating to the Status of Refugees, 1951 Refugee Convention*) ratificerades år 1963. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1968.

Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (*Rome Statute of the International Criminal Court, ICC*) ratificerades år 2002.

Regionala instrument

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, (*The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, ECHR*) ratificerades år 1962.

Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter (*Framework Convention for the protection of National Minorities*), ratificerades år 1996.

Europeiska stadgan om landsdel- eller minoritetsspråk (*European Charter for Regional or Minority Languages*), ratificerades år 2002.

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (*Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*), ratificerades år 2017.